

องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

Factors and Indicators of Creative Leadership of Learning Program Heads of Expansion Education Schools in Southern Border Provinces

ชนาภรณ์ อือตระกูล¹, สุจิตรา จรจิต¹, วัน เดชพิชัย¹

Chanaporn Uetrakool¹, Sujitra Jorajit¹, Wan Dechpichai¹

(Received: November 22, 2017; Revised: November 27, 2017; Accepted: December 4, 2017)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ใช้วิธีวิจัยแบบผสมวิธีมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาและวิเคราะห์องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ดำเนินการวิจัย 2 ระยะ คือ 1) การกำหนดองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยศึกษาเอกสาร งานวิจัย และสัมภาษณ์เชิงลึกผู้รู้ ผู้มีประสบการณ์ จำนวน 7 คน และ 2) การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 200 คน ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย ด้วยวิธีจับฉลากแบบไม่ใส่คืน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม จำนวน 80 ข้อ ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยใช้ค่า CVI ได้ค่าดัชนีความเที่ยงตรงทั้งฉบับ เท่ากับ .96 หาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ทั้งฉบับได้ค่าเท่ากับ .95 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ โดยวิธีหมุนแกนองค์ประกอบแบบอบลิค ด้วยวิธีโปรแม็กซ์ (Promax)

ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มี 10 องค์ประกอบ 61 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ การปรับตัว มี 6 ตัวบ่งชี้ ผู้นำการเปลี่ยนแปลง มี 5 ตัวบ่งชี้ ความฉลาดทางอารมณ์ 5 ตัวบ่งชี้ การสร้างวิสัยทัศน์ 8 ตัวบ่งชี้ การสื่อสารและปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ 10 ตัวบ่งชี้ ความคิดริเริ่ม 6 ตัวบ่งชี้ ความคิดนอกกรอบ 6 ตัวบ่งชี้ ความต้องการความสำเร็จ 6 ตัวบ่งชี้ ทิศทางและเป้าหมาย 4 ตัวบ่งชี้ และความพึงพอใจในงาน 5 ตัวบ่งชี้

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์, หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้, องค์ประกอบและตัวบ่งชี้

ABSTRACT

This research uses mixed methods. The objectives of this study were to investigate and analyze factors and indicators concerning creative leadership of learning program heads of expansion education schools in the Southern border provinces. Phase 1 the determine the factors and indicators concerning creative leadership of the study dealt with review of related literature and in-depth interviews with seven knowledgeable and experienced individuals. Phase 2 Exploratory Factor Analysis (EFA) sample group,

¹ คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

¹ Faculty of Education and Liberal Arts. Hatyai University.

program heads of expansion education schools in the Southern border provinces. 200 people use a simple random Sampling. Sampling Without Replacement. The questionnaire consisted of 80 questionnaires with content validity, using CVI values . The reliability index of .96. Cronbach's The reliability of the data was 950. By rotating the axis of an element. With Promax. Exploratory Factor Analysis (EFA) was performed and it was found that the factors and indicators concerning creative leadership of learning program heads of expansion education schools in the Southern border provinces consisted of 10 factors and 61 indicators: 6 indicators of adaptation; 5 indicators of transformational leadership; 5 indicators of emotional intelligence; 8 indicators of creating visions; 10 indicators of communication and putting visions into practice; 6 indicators of creativity; 6 indicators of thinking outside the box; 6 indicators of desire for success; 4 indicators of directions and goals; and 5 indicators of job satisfaction.

Keywords: Creative leadership, Learning program heads, Factors and indicators

บทนำ

การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552 - พ.ศ. 2561) มุ่งเน้นให้คนไทยเรียนรู้อย่างตลอดชีวิต โดยมีกรอบปฏิรูป 4 ประการ คือ พัฒนาคนไทยยุคใหม่ พัฒนาคุณภาพครูยุคใหม่ พัฒนาคุณภาพสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ยุคใหม่ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ, 2552) ซึ่งการจัดการศึกษาเป็นภารกิจสำคัญเพื่อพัฒนาคนให้มีศักยภาพทั้งนี้เพราะคนคือทรัพยากรที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ แต่ในปัจจุบันการศึกษาไทยมีผลสัมฤทธิ์อยู่ในระดับต่ำ (IMD 2515) จัดอันดับขีดความสามารถด้านการศึกษา คุณภาพการศึกษามีแนวโน้มลดลงและอยู่ในอันดับที่ 48 จาก 61 ประเทศ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2558) โดยเฉพาะคุณภาพผู้เรียนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า ผลการทดสอบระดับชาติ (O-NET) ระดับชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6 มัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีคะแนนสอบต่ำกว่าร้อยละ 50 และปัญหาการอ่านไม่ออกของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา 1-3 ร้อยละ 26.23 รวมทั้งนักเรียนมีความรู้พื้นฐานและทักษะในวิชาชีพไม่เพียงพอ ไม่มีความคิดสร้างสรรค์ ขาดทักษะในการแก้ปัญหา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2556) จึงควรเปลี่ยนกระแสนการศึกษาใหม่ให้เกิดผลในทางปฏิบัติเป็นรูปธรรม เกิดผลผลิตในทางสร้างสรรค์ (Creative) และเป็นผลผลิตใหม่ที่เกิดจากความคิด สติปัญญา วิธีการของการศึกษาโดยการเปลี่ยนกระแสนการศึกษาจากระบบบริโภคตามอย่างคนอื่นเป็นกระแสนที่สร้างผลผลิตอย่างสร้างสรรค์ เพื่อการคิด ประดิษฐ์ และสร้างสิ่งใหม่ๆ ผู้เรียนมีความคิดใหม่ๆ สังคมมีนวัตกรรมใหม่ๆ สร้างสรรค์ผลงานใหม่ๆ (ไพฑูริย์ สันลาร์ตน์, 2553) แต่ระบบการศึกษาไทยไม่สามารถสร้างผลผลิตที่ดี ตั้งแต่ประถม มัธยม จนถึงอุดมศึกษา มูลเหตุของการปฏิรูปที่ไม่ยังไม่ถึงไหนเพราะขาดภาวะผู้นำทางการศึกษา (บุญเสริม วิสกุล, 2552) ซึ่งโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษามีหน้าที่จัดการศึกษาหลายระดับตั้งแต่ก่อนประถมจนถึงมัธยมศึกษาตอนต้น จากการวิเคราะห์สภาพปัญหา พบว่า ประสพปัญหาหลายด้าน ได้แก่ 1) ด้านบุคลากร ครูสอนไม่ครบชั้น ครูไม่ตรงวิชาเอกหรือวิชาที่ถนัด 2) ด้านอาคารสถานที่ สื่อ วัสดุ ครุภัณฑ์ 3) ด้านการบริหารจัดการ ดังนั้นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาส่วนใหญ่จึงมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับชาติ (O-NET) ต่ำกว่าเกณฑ์และสาเหตุหนึ่งก็คือครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาที่ขาดการพัฒนาในการจัดการเรียนรู้และขาดภาวะผู้นำ (ศิริพร กุลสานต์, 2557) ดังนั้นการพัฒนาภาวะผู้นำจึงมีความจำเป็น เพื่อเตรียมบุคลากรที่มีคุณภาพและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง โดยดำเนินงานอย่างเป็นระบบตั้งแต่ปัจจัยป้อนเข้า (Input) กระบวนการ (Process) และผลลัพธ์ (Outcome) ในการเสริมสร้างความรู้และทักษะที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เพื่อให้ผลการดำเนินงานบรรลุตามเป้าหมายที่ต้องการ (สัมฤทธิ์ กางเพ็ง, 2557) โดยเฉพาะ

การพัฒนาภาวะ ผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ตอบสนองเชิงจินตนาการ โดยการใช้ไตร่ตรองอย่างละเอียด ถี่ถ้วนในสถานการณ์และประเด็นต่างๆที่ท้าทาย (Challenge) ที่เกี่ยวกับเรื่องการนำเชิงสร้างสรรค์ (Stoll, L. & Temperley, 2009) และ มณฑาทิพย์ เสยงคะ (2556) อธิบายว่าภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์เป็นความสามารถในการจูงใจหรือการนำบุคคลอื่น รวมทั้ง เกี่ยวข้องกับการประสานงาน (Connecting) กับคนที่มีความเห็นตรงกันหรือแตกต่างกัน เพื่อจะมีโอกาสได้เรียนรู้ร่วมกัน อาจ จะไม่ใช่ความคิดเห็นที่สอดคล้องกันแต่นำไปสู่การคิดเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งจำเป็นต้องเปลี่ยนความคิดเดิมและเผชิญกับความท้าทาย กับแนวทาง วิธีการใหม่ๆที่สร้างขึ้น (Harris, 2009) และการบริหารจัดการโรงเรียนให้ประสบความสำเร็จต้องอาศัยหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้ประสานระหว่างผู้บริหารกับครู อ่านวยความสะดวกในการปฏิบัติภารกิจด้านการจัดการเรียน การสอนและด้านอื่นๆ รวมทั้งปฏิบัติตามที่ที่ได้รับมอบหมายจากผู้บริหาร ซึ่งเป็นงานที่ต้องใช้ความสามารถอย่างสูงแต่การ ให้ความร่วมมือน้อย เพราะไม่ใช่ผู้บริหาร ในบางครั้งก็มีความผิดพลาดเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง จึงน่าจะมีการพัฒนาภาวะผู้นำเชิง สร้างสรรค์ของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ (วิระวัฒน์ดวงใจ, 2556) ทั้งนี้เพราะหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ที่เข้มแข็งจะกลายเป็น เพียงจักรกล ของโรงเรียนที่จะทำหน้าที่เป็นผู้ริเริ่มและตัดสินใจ (อรวีรัตน์ สุตะพาหะ, 2554) ด้วยเหตุผลดังกล่าวการจัดการ ศึกษาจึงต้องมีผู้นำที่มีความสามารถในเชิงสร้างสรรค์ เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในการบริหารวิชาการและงานอื่นๆ แต่ปัจจุบัน การศึกษาเรื่องภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้เท่าที่ผู้วิจัยได้ตรวจสอบแล้ว พบว่า ยังไม่พบการศึกษาและ วิจัยในประเด็นนี้มาก่อน โดยเฉพาะหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ โรงเรียนขยายโอกาส ทางการศึกษา ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อจะได้ข้อมูลจากการวิจัยในครั้งนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาภาวะ ผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ โรงเรียนขยายโอกาส ทางการศึกษา ในจังหวัดชายแดนภาคใต้
2. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ โรงเรียนขยาย โอกาสทางการศึกษา ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้ใช้วิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods) ในลักษณะของการผสมผสานระหว่างวิธีวิจัยเชิงคุณภาพและ เชิงปริมาณ โดยมีการออกแบบการวิจัย 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 กำหนดองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการ สัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ ผู้มีประสบการณ์

ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นผู้ ผู้มีประสบการณ์ เพื่อกำหนดองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของหัวหน้ากลุ่ม สาระการเรียนรู้ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียนที่มีวิสัยทัศน์ผู้อำนวยการ การชำนาญการพิเศษ มีประสบการณ์การทำงานในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ไม่น้อยกว่า 10 ปี และเคยบริหารจัดการให้ โรงเรียนได้รับรางวัลโรงเรียนพระราชทาน หรือโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ระดับเพชรหรือโรงเรียนประชาธิปไตยตัวอย่าง จำนวน 5 คน และศึกษานิเทศก์ ที่มีวิสัยทัศน์ศึกษานิเทศก์ชำนาญ การพิเศษ และมีประสบการณ์การทำงานในพื้นที่จังหวัดชายแดน

ภาคใต้ ไม่น้อยกว่า 10 ปี จำนวน 2 คน รวมทั้งหมด 7 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) เพื่อกำหนดองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมีแนวคำถามคือ 1) องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่ผู้วิจัยได้จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยมีความเหมาะสมหรือไม่ และควรเพิ่มเติมหรือปรับปรุงแก้ไขจากที่ผู้วิจัยนำเสนออะไรบ้าง และ 2) องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์มีความสอดคล้องกับบริบทของจังหวัดชายแดนภาคใต้หรือไม่ อย่างไร

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากผู้ มีประสบการณ์ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง วิธีการสัมภาษณ์โดยตรง แบบปฏิสัมพันธ์ (Interaction Interview) ไม่ถามชี้นำ ใช้เวลาในการสัมภาษณ์ คนละประมาณ 1 ชั่วโมง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ มีประสบการณ์เกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์มา กำหนดองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลของ Colaizzi (1978) ดังนี้ อ่านบทสัมภาษณ์ที่ถอดความจากเครื่องบันทึกเสียงและการบันทึกภาคสนามหลายๆ ครั้ง เพื่อให้เข้าใจความรู้สึกของผู้ให้ข้อมูลอย่างแท้จริง ทบทวนแต่ละข้อความเพื่อดูนัยสำคัญ นำข้อความหรือประโยคที่มีความหมายเหมือนหรือใกล้เคียงกันมาไว้กลุ่มเดียวกัน กำหนดความหมายของกลุ่มคำที่เป็นประเด็นหลักโดยมีรหัสข้อมูลกำกับทุกข้อความแล้วจึงตั้งคำสำคัญ จากนั้นตัดข้อมูลที่ไม่ว่าเป็นนอก เขียนบรรยายข้อค้นพบอย่างละเอียดและอธิบายปรากฏการณ์ส่วนที่ยังกำกวมให้มีความชัดเจนเท่าที่จะเป็นไปได้ พร้อมทั้งยกตัวอย่างคำพูดประกอบคำสำคัญที่ได้ นำข้อค้นพบที่ได้ย้อนกลับไปให้ผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบความถูกต้อง เพื่อให้ได้ข้อสรุปสุดท้ายที่สมบูรณ์และเป็นข้อค้นพบจากการให้ข้อมูลจริงของผู้ให้ข้อมูล

ระยะที่ 2 วิเคราะห์องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ เป็นการวิเคราะห์องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูล

1. ประชากร ได้แก่ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ปีการศึกษา 2560 จำนวน 864 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ปีการศึกษา 2560 ซึ่ง Hair,Back, Babin,&Anderson (2010) ได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างต่ำสุดที่ 50 ตัวอย่างและใหญ่สุดที่ 100 ตัวอย่างเป็นขนาดที่นักวิจัยโดยทั่วไปยอมรับได้แล้ว และในส่วนของความมีนัยสำคัญทางสถิติของค่าน้ำหนักองค์ประกอบควรพิจารณาประกอบกับขนาดของกลุ่มตัวอย่างเพื่อตัดสินว่าค่าน้ำหนักองค์ประกอบมีนัยสำคัญในเชิงสถิติหรือไม่ ยิ่งขนาดของกลุ่มตัวอย่างมีจำนวนมากขึ้น ค่าน้ำหนักองค์ประกอบที่ได้รับการพิจารณาว่ามีนัยสำคัญ ในเชิงสถิติจะลดต่ำลง เช่น จะพิจารณาว่าค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ .30 มีนัยสำคัญทางสถิติเฉพาะกรณีที่ขนาดของกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 350 หรือมากกว่า หากกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 250 200 150 120 100 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบที่ถือว่ามีความนัยสำคัญทางสถิติ คือ .35 .40 .45 .50 .55 ตามลำดับ ซึ่งการวิจัยครั้งนี้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ .40 เป็นเกณฑ์ที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ต่อจำนวนตัวอย่าง ดังนั้นขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมจึงมี จำนวน 200 คน โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย

(Simple Random Sampling) ด้วยวิธีจับฉลากแบบไม่ใส่คืน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง จำนวน 80 ข้อ มีรายละเอียด 2 ตอน คือ 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย ประสิทธิภาพในการทำงาน และระยะเวลาในการเป็นหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ 2) ความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับความเหมาะสมของตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ลักษณะแบบสอบถามใช้แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อยและน้อยที่สุด และผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน ได้ค่า S-CVI เท่ากับ .96 และได้ค่าความเชื่อมั่นด้วยสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach, 1951) เท่ากับ 0.950

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้จำนวน 200 คน โดยใช้แบบสอบถาม และดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง ใช้เวลาเก็บรวบรวมข้อมูล 1 เดือน ได้รับแบบสอบถามกลับคืนครบทั้ง 200 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 จากนั้นตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูลทั้งหมดเพื่อเตรียมนำมาวิเคราะห์ผล

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis : EFA) โดยใช้วิธีหมุนแกนองค์ประกอบ (Factor Rotation) แบบเออบลิค (Oblique Rotation) ซึ่งเป็นการหมุนแกนที่แกนองค์ประกอบไม่ต้องตั้งฉากกัน ท้ายอมให้องค์ประกอบมีความสัมพันธ์กัน เพื่อให้ได้องค์ประกอบที่แสดงคุณลักษณะอันมีความหมายในเชิงทฤษฎีอย่างหลากหลายและธรรมชาติขององค์ประกอบเหล่านั้น ใช้เทคนิควิธีการหมุนแกนองค์ประกอบแบบ Promax ซึ่งเป็นเทคนิคการหมุนแกนแบบมุมแหลมจะมีความเหมาะสมกว่า (เพชรน้อย สิงห์ช้างชัย, 2548, อ้างถึงในอิศรัฎฐ์ รินโธสง, 2558) และกำหนดค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) มากกว่า .40 ทั้งนี้ผู้วิจัยทำการทดสอบข้อตั้งกลางเบื้องต้น (Assumption) พบว่า ข้อมูลมีการแจกแจงเป็นโค้งปกติ ($p=.200$) ตรวจสอบความเหมาะสมของเมทริกซ์สหสัมพันธ์ พบว่า ค่า KMO (Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy) มีค่าเท่ากับ .933 ส่วนการทดสอบด้วย Barlett's Test of Sphericity พบว่า ค่า Chi-Square = 13355.019 และมีค่านัยสำคัญทางสถิติ (Sig) = .000

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาเอกสาร งานวิจัย และสัมภาษณ์เชิงลึกผู้รู้ ผู้มีประสบการณ์ เพื่อกำหนดองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่ามี 13 องค์ประกอบ 80 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ การปรับตัว 8 ตัวบ่งชี้ ผู้นำการเปลี่ยนแปลง 6 ตัวบ่งชี้ ความฉลาดทางอารมณ์ 6 ตัวบ่งชี้ การสื่อสาร เชิงบวก 6 ตัวบ่งชี้ การสร้างวิสัยทัศน์ 6 ตัวบ่งชี้ การเผยแพร่วิสัยทัศน์ 6 ตัวบ่งชี้ การปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ 6 ตัวบ่งชี้ ความคิดริเริ่ม 6 ตัวบ่งชี้ ความคิดเชิงอนาคต 6 ตัวบ่งชี้ ความคิดนอกกรอบ 7 ตัวบ่งชี้ ความต้องการความสำเร็จ 6 ตัวบ่งชี้ ทิศทางและเป้าหมาย 6 ตัวบ่งชี้ และความพึงพอใจในงาน 6 ตัวบ่งชี้

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (EFA) พบว่า มี 4 ด้าน 10 องค์ประกอบ 61 ตัวบ่งชี้ ประกอบด้วย

2.1 ด้านความยืดหยุ่น 3 องค์ประกอบ 16 ตัวบ่งชี้ คือ

2.1.1 องค์ประกอบที่ 1 การปรับตัว มี 6 ตัวบ่งชี้ มีค่าน้ำหนักตัวบ่งชี้ระหว่าง .406 ถึง 1.031 เรียงลำดับค่าน้ำหนักของตัวบ่งชี้จากมากไปหาน้อย ดังนี้ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้เข้ากับผู้ร่วมงาน การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้เข้า

กับสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน การปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ต่างๆ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้เข้ากับวิธีการและกระบวนการทำงาน การเปลี่ยนมุมมองความคิดตามสถานการณ์ต่างๆ และการรับฟังความคิดเห็นของผู้ร่วมงาน

2.1.2 องค์ประกอบที่ 2 ผู้นำการเปลี่ยนแปลง มี 5 ตัวบ่งชี้ มีค่าน้ำหนักตัวบ่งชี้ระหว่าง .414 ถึง .777 เรียงลำดับค่าน้ำหนักของตัวบ่งชี้จากมากไปหาน้อย ดังนี้ การสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้ร่วมงานมีความกระตือรือร้นและทุ่มเทในการทำงาน การปรับและประยุกต์วิธีการทำงานภายใต้สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป การเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับผู้ร่วมงาน การส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของผู้ร่วมงานให้สูงขึ้น การกระตุ้นให้ผู้ร่วมงานปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการทำงานเพื่อให้การทำงานประสบผลสำเร็จ

2.1.3 องค์ประกอบที่ 3 ความฉลาดทางอารมณ์ 5 ตัวบ่งชี้ มีค่าน้ำหนักตัวบ่งชี้ระหว่าง .425 ถึง 1.013 เรียงลำดับค่าน้ำหนักของตัวบ่งชี้จากมากไปหาน้อย ดังนี้ การควบคุมและจัดการอารมณ์ของตนเองได้ การตระหนักรู้ เข้าใจ อารมณ์ ความคิดและความรู้สึกของตนเอง การสร้างแรงจูงใจให้กับตนเอง การสื่อสารที่ก่อให้เกิดความรู้สึกและความสัมพันธ์ที่ดี และการสื่อสารให้เกิดความเข้าใจที่ดี

2.2 ด้านวิสัยทัศน์ มี 2 องค์ประกอบ 18 ตัวบ่งชี้ คือ

2.2.1 องค์ประกอบที่ 4 การสร้างวิสัยทัศน์ มี 8 ตัวบ่งชี้ มีค่าน้ำหนักตัวบ่งชี้ระหว่าง .449 ถึง .783 เรียงลำดับค่าน้ำหนักของตัวบ่งชี้จากมากไปหาน้อย ดังนี้ การเข้าใจอารมณ์และความรู้สึกผู้ร่วมงาน การสอบถามความต้องการและความคาดหวังจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย วิสัยทัศน์ที่กำหนดมีความเป็นไปได้และเหมาะสม การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน การนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมมากำหนดวิสัยทัศน์ วิสัยทัศน์ที่กำหนดมีความชัดเจน การมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ และการติดต่อกับผู้ร่วมงานโดยอาศัยทักษะการสื่อสารสองทาง ช่องทางและรูปแบบการติดต่อสื่อสารอย่างได้ผล

2.2.2 องค์ประกอบที่ 5 การสื่อสารและปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ มี 10 ตัวบ่งชี้ มีค่าน้ำหนักตัวบ่งชี้ระหว่าง .475 ถึง 1.001 เรียงลำดับค่าน้ำหนักของตัวบ่งชี้จากมากไปหาน้อย ดังนี้ การสื่อสารสองทางเพื่อให้ผู้ร่วมงานยอมรับในวิสัยทัศน์ การสื่อสารวิสัยทัศน์สู่ผู้ปฏิบัติอย่างชัดเจน การสื่อสารให้เกิดความเข้าใจในวิสัยทัศน์ของโรงเรียน การพูดโน้มน้าวให้ผู้ร่วมงานยึดมั่นและร่วมสานฝันต่อวิสัยทัศน์ การสื่อสารวิสัยทัศน์กับผู้ร่วมงานในหลายๆ โอกาส ด้วยวิธีการที่หลากหลาย การสร้างแรงกระตุ้น จูงใจให้ผู้ร่วมงานมีส่วนร่วมปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ การกำหนดแนวทางในการดำเนินงานไปสู่วิสัยทัศน์ การเชื่อมโยงวิสัยทัศน์ไปสู่แผนงานโครงการหรือกิจกรรมของโรงเรียน การปรับปรุงทบทวนและพัฒนาแผนงาน โครงการและ กิจกรรม และการกำกับดูแลให้ผู้ร่วมงานปฏิบัติตามวิสัยทัศน์

2.3 ด้านจิตนาการ 2 องค์ประกอบ 12 ตัวบ่งชี้ คือ

2.3.1 องค์ประกอบที่ 6 ความคิดริเริ่ม 6 ตัวบ่งชี้ มีค่าน้ำหนักตัวบ่งชี้ระหว่าง .414 ถึง .777 เรียงลำดับค่าน้ำหนักของตัวบ่งชี้จากมากไปหาน้อย ดังนี้ การนำนวัตกรรมที่มีอยู่มาปรับปรุงให้ดีขึ้น การคิดค้นและนำนวัตกรรมใหม่ๆ มาใช้ในการทำงาน การนำความคิดเดิมมาดัดแปลงประยุกต์ให้เกิดสิ่งใหม่ การนำเสนอแนวคิดใหม่ๆ เพื่อใช้ในการปรับเปลี่ยนระบบงานได้ การส่งเสริม สนับสนุนให้มีการทำงานเป็นทีม และการหาวิธีการทำงานที่แตกต่างจากคนอื่น

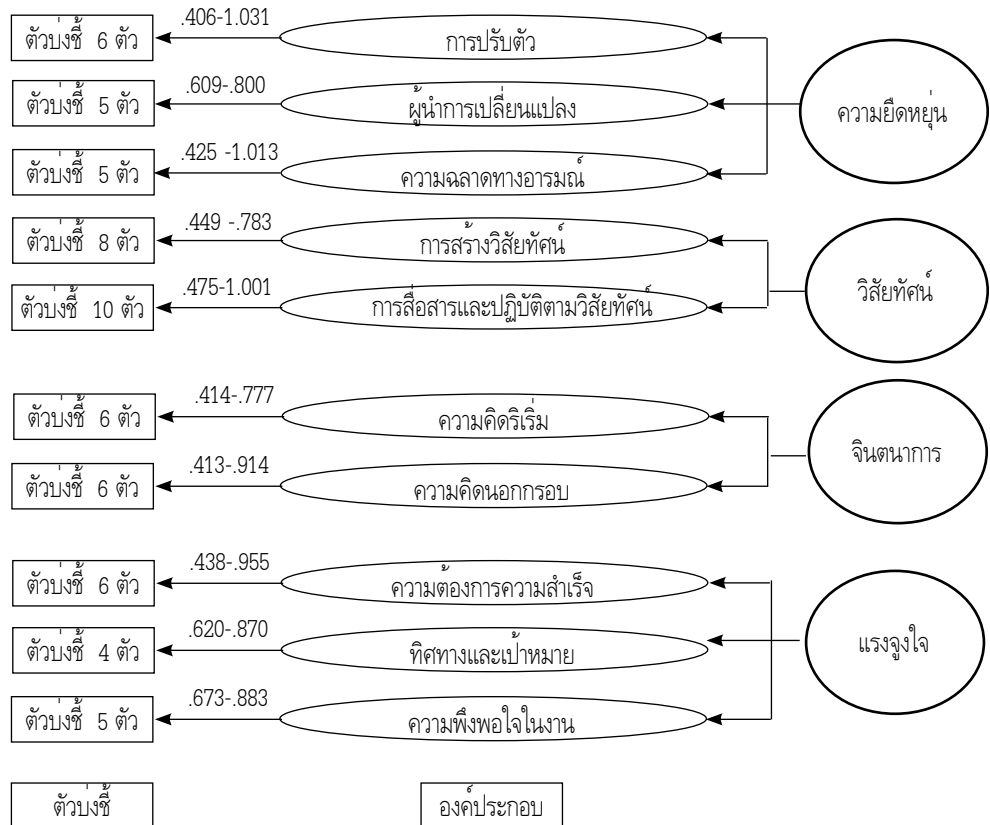
2.3.2 องค์ประกอบที่ 7 ความคิดนอกกรอบ 6 ตัวบ่งชี้ มีค่าน้ำหนักตัวบ่งชี้ระหว่าง .413 ถึง .914 เรียงลำดับค่าน้ำหนักของตัวบ่งชี้จากมากไปหาน้อย ดังนี้ การคิดที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ การคิดที่ทำให้เกิดทางเลือกที่หลากหลาย การกล้าเปลี่ยนความคิดจากแนวเดิมๆ ก่อให้เกิดแนวความคิดใหม่ การคิดที่ทำให้เกิดการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ การกล้าคิด กล้าลอง กล้าเสี่ยง ไม่ขาดกลัวต่อความไม่แน่นอน และการคิดหาวิธีการ แนวทางการแก้ปัญหาในการทำงานไว้วางใจ

2.4 ด้านแรงจูงใจ มี 3 องค์ประกอบ 16 ตัวบ่งชี้ คือ

2.4.1 องค์ประกอบที่ 8 ความต้องการความสำเร็จ 6 ตัวบ่งชี้ มีค่าน้ำหนัก ตัวบ่งชี้ระหว่าง .438 ถึง .955 เรียงลำดับค่าน้ำหนักของตัวบ่งชี้จากมากไปหาน้อย ดังนี้ ความขยันหมั่นเพียร อดทน อุทิศเวลาให้แก่งาน ความรับผิดชอบในงานที่ทำ ความมุ่งมั่นในการทำงานให้สำเร็จ การมีอุดมการณ์ เชื่อมมั่นในตนเอง ความกระตือรือร้นและคิดวางแผนเป็นสิ่งที่ท้าทายตลอดเวลา และการตรวจสอบผลการดำเนินงานของตนเองอย่างสม่ำเสมอ

2.4.2 องค์ประกอบที่ 9 ทิศทางและเป้าหมาย 4 ตัวบ่งชี้ มีค่าน้ำหนักตัวบ่งชี้ระหว่าง .620 ถึง .870 เรียงลำดับค่าน้ำหนักของตัวบ่งชี้จากมากไปหาน้อย ดังนี้ การตั้งเป้าหมายในการทำงานที่แน่นอนและชัดเจน การวางแผนการทำงานที่มุ่งเน้นการบรรลุเป้าหมาย การกำหนดวิธีการทำงานอย่างเป็นระบบ เป็นขั้นตอนและการกำหนดทิศทางและเป้าหมายของการทำงานผ่านวิสัยทัศน์ของโรงเรียน

2.4.3 องค์ประกอบที่ 10 ความพึงพอใจในงาน 5 ตัวบ่งชี้ มีค่าน้ำหนักตัวบ่งชี้ระหว่าง .673 ถึง .883 เรียงลำดับค่าน้ำหนักของตัวบ่งชี้จากมากไปหาน้อย ดังนี้ การไม่สร้างปัญหาและความขัดแย้งให้เกิดขึ้นในโรงเรียน ความร่วมมือ ทุ่มเทและเสียสละในการทำงาน ความรู้ที่มีความสุข ความพอใจในการทำงาน การสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงาน และความกระตือรือร้นในการทำงาน รายละเอียดดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้

อภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า มี 4 ด้าน 10 องค์ประกอบ 61 ตัวบ่งชี้ ประเด็นในการอภิปรายดังนี้

1. ด้านความยืดหยุ่น มี 3 องค์ประกอบ คือ การปรับตัว ผู้นำการเปลี่ยนแปลงและความฉลาดทางอารมณ์ ทั้งนี้เนื่องจากผู้นำที่มีความยืดหยุ่นความสามารถเข้าใจและปรับตัวตามสถานการณ์ สามารถที่จะเผชิญการเปลี่ยนแปลงต่างๆ และมีความฉลาดทางอารมณ์ (Yukl & Mahsud, 2010) ผู้วิจัยสามารถอภิปรายเป็นรายองค์ประกอบดังนี้

1.1 องค์ประกอบการปรับตัว ผู้วิจัยอภิปรายผลดังนี้ เนื่องจากในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีอัตลักษณ์ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและจากสถานการณ์ความไม่สงบ ส่งผลกระทบต่อการทำงานและการดำเนินชีวิตจึงต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่น ปรับวิธีการทำงานให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของวัชรินทร์ หนูสมทน (2553) พบว่าจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งสร้างความหวาดระแวงให้กับคนในพื้นที่ส่งผลต่อการปรับตัวที่แตกต่างกันไป ทั้งนี้วิธีการปรับตัวขึ้นอยู่กับวิถีการมองโลกที่แตกต่างกัน

1.2 องค์ประกอบผู้นำการเปลี่ยนแปลง ผู้วิจัยอภิปรายผลดังนี้ ผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นกระบวนการที่หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้มีอิทธิพลต่อผู้ร่วมงาน ดังนั้นจึงเป็นแบบอย่างที่ดีที่สามารถสร้างแรงบันดาลใจและกระตุ้นผู้ร่วมงานเปลี่ยนแปลงวิธีการทำงานหรือพัฒนาให้มีศักยภาพมากขึ้น นำไปสู่ผลสำเร็จตามเป้าหมายสอดคล้องกับงานวิจัยของวีระวัฒน์ ดวงใจ (2556) พบว่า การใช้ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้เป็นสิ่งที่มองเห็นได้ชัดเจนและเป็นรูปธรรมจึงส่งผลต่อความสำเร็จของโรงเรียนทุกด้าน และอรปวีณ์ สุตตะพาหะ (2554) พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีอิทธิพลทางตรงต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์การของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้

1.3 องค์ประกอบความฉลาดทางอารมณ์ ผู้วิจัยอภิปรายผลดังนี้ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้เป็นบุคคลที่ต้องประสานงานระหว่างผู้บริหารกับครู จึงจำเป็นต้องพัฒนาและเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์ การตระหนักรู้ การควบคุมและจัดการอารมณ์ของตนเอง รวมทั้งสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น ดังแนวคิดของชัยเสฏฐ์ พรหมศรี (2557) ว่าผู้นำต้องควบคุมอารมณ์ของตนเองให้ได้ ต้องอดทนอดกลั้นไม่แสดงออกซึ่งความไม่พอใจ

2. ด้านความวิสัยทัศน์ มี 2 องค์ประกอบ คือ การสร้างวิสัยทัศน์ การสื่อสารและปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ ทั้งนี้เนื่องจากผู้นำที่มีวิสัยทัศน์จะต้องมีการกำหนดวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน สื่อสารให้เข้าใจให้ผู้ตามเห็นอนาคต และสามารถแปลงวิสัยทัศน์เป็นความตั้งใจจริงที่จะปฏิบัติงานได้ (Manning & Robertson, 2002) ผู้วิจัยสามารถอภิปรายเป็นรายองค์ประกอบดังนี้

2.1 องค์ประกอบการสร้างวิสัยทัศน์ ผู้วิจัยอภิปรายผลดังนี้ การสร้างวิสัยทัศน์เป็นการกำหนดภาพแห่งความต้องการของโรงเรียนในอนาคต จึงต้องเปิดโอกาสให้ครูทุกคนมีส่วนร่วม และรับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ นำมุมมองความคิดของแต่ละคนมารวมกันและเชื่อมโยงกันมากำหนดเป็นวิสัยทัศน์ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ดังแนวคิดของพนัส ถิณวัน (2556) สรุปว่า การสร้างวิสัยทัศน์ที่ดีนำพาทิศทางการไปสู่ความได้เปรียบในทางแข่งขันและการเจริญเติบโตบนความมั่นคง

2.2 องค์ประกอบการสื่อสารและปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ ผู้วิจัยอภิปรายผลดังนี้ การสื่อสารที่ดีทำให้เกิดการรับรู้และเข้าใจตรงกัน ส่งผลให้การปฏิบัติงานไปในทิศทางเดียวกัน เกิดความร่วมมือและปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้ ดังแนวคิดของพนัส ถิณวัน (2556) อธิบายว่าการถ่ายทอดวิสัยทัศน์ให้ทีมงานได้ทราบร่วมกันเป็นสิ่งสำคัญ ถึงแม้จะมีวิสัยทัศน์แต่หากสมาชิกในทีมไม่รับรู้ไม่เข้าใจก็เท่ากับไม่มีเช่นกัน หากว่าการมีวิสัยทัศน์แต่ปราศจากการลงมือปฏิบัติก็จะทำให้สิ่งที่คิดเอาไว้เป็นความเพ้อฝันเท่านั้น

3. ด้านจินตนาการ มี 2 องค์ประกอบ คือความคิดริเริ่ม และความคิดนอกกรอบ ทั้งนี้เนื่องจากจินตนาการเป็นกระบวนการของความคิดสร้างสรรค์นำไปสู่การคิดริเริ่มของทำให้เกิดสิ่งใหม่ๆ เป็นความคิดที่แตกต่างจากความคิดเดิมๆ (Vygotsky, 2004) ผู้วิจัยสามารถอภิปรายเป็นรายองค์ประกอบดังนี้

3.1 องค์ประกอบความคิดริเริ่ม ผู้วิจัยอภิปรายผลดังนี้ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ประสบความสำเร็จในการทำงานมักเป็นผู้ที่มีความคิดริเริ่มทำสิ่งใหม่ๆ คิดสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ แสวงหาแนวทางหรือวิธีการใหม่ๆ นำสิ่งที่มีอยู่มาประยุกต์ใช้ได้ มีการปรับปรุงและพัฒนานวัตกรรมเพื่อให้ทำงานดีขึ้นกว่าเดิม สอดคล้องกับ(เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2553) อธิบายว่า การคิดริเริ่มสร้างสรรค์มีความจำเป็นอย่างมากในการพัฒนาสิ่งใหม่ โดยการนำสติปัญญาและความรู้ที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในแนวทางที่ไม่เคยใช้มาก่อนและมองหาทรัพยากร เสี่ยงจะ (2556) สรุปว่าหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนานวัตกรรมและปรับปรุงนวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งส่งเสริมให้บุคลากรสร้างสรรค่นวัตกรรม

3.2 องค์ประกอบความคิดนอกกรอบ ผู้วิจัยอภิปรายผลดังนี้ ความคิดนอกกรอบเป็นความสามารถในการคิด เพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ และบรรลุผลในการแก้ปัญหาเพราะการติดอยู่ในกรอบความคิดแบบเดิมๆ จะทำให้ไม่สามารถสร้างนวัตกรรมใหม่ๆหรือแก้ปัญหาได้ ดังแนวคิดของลักษณะ สรีวิวัฒน์ (2549) อธิบายถึงการคิดที่ออกไปจากความคิดเดิมที่ครอบงำอยู่ จะทำให้เกิดแนวคิดใหม่ๆหลายๆอย่างขึ้น และไพฑูริย์ สีนลรัตน์ (2553) สรุปว่าผู้นำรุ่นใหม่ต้องคิดในสิ่งใหม่ๆ และต้องมีผลงานจากการคิด

4. ด้านแรงจูงใจ มี 3 องค์ประกอบ คือ ความต้องการความสำเร็จ ทิศทางและเป้าหมาย และความพึงพอใจในงาน ทั้งนี้เนื่องจากแรงจูงใจเป็นการกระตุ้นจากภายในที่มีประโยชน์ต่อความคิดสร้างสรรค์ จะมีความรู้สึกสนุกและพึงพอใจเมื่องานประสบความสำเร็จ (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2553)

4.1 องค์ประกอบความต้องการความสำเร็จ ผู้วิจัยอภิปรายผลดังนี้ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ต้องการความสำเร็จในหน้าที่การงานจะต้องเป็นผู้ที่มีความอดทน ขยันหมั่นเพียร มีความรับผิดชอบ มุ่งมั่นและอุทิศเวลาในการทำงาน รวมทั้งพัฒนาตนเองอยู่เสมอทั้งเรื่องบุคลิกลักษณะและพฤติกรรมหรือวิธีการทำงาน สอดคล้องกับกิตติกาญจน์ ปฏิพันธ์ (2555) พบว่า ผู้นำที่ประสบความสำเร็จต้องเป็นผู้ที่มีแรงจูงใจในการทำหน้าที่เป็นผู้นำอย่างเต็มที่ มีความสามารถจูงใจทีมงานได้

4.2 องค์ประกอบทิศทางและเป้าหมาย ผู้วิจัยอภิปรายผลดังนี้ การกำหนดทิศทางและตั้งเป้าหมาย ถือเป็นหัวใจของการทำงาน เป็นจุดเริ่มต้นของความสำเร็จ เพราะใช้เป็นแนวทางในการทำงาน ทำให้เกิดความมุ่งมั่นตั้งใจ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของงาน ดังแนวคิดของชาญชัย อาจิณสมจาร (2550) อธิบายว่าบุคคลที่ไม่มีการตั้งเป้าหมายในการทำงาน เปรียบเสมือนเรือที่ขาดใบเรือ แล่นไปโดยปราศจากจุดหมาย ส่วนบุคคลที่มีเป้าหมายก็เหมือนกับเรือที่มีใบเรือ กัปตันพร้อมแผนที่เข็มทิศและท่าเรือของจุดหมายปลายทางและกิตติกาญจน์ ปฏิพันธ์ (2555) พบว่า โมเดลวัดแรงจูงใจภายในจากตัวแปรทิศทางและเป้าหมาย มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบสูงสุด

4.3 องค์ประกอบความพึงพอใจในงาน ผู้วิจัยอภิปรายผลดังนี้ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ไม่มีความพึงพอใจในงานจะทำให้ประสิทธิภาพและผลการปฏิบัติงานลดลง ถ้าพึงพอใจในงานจะเกิดความรักในงาน ความผูกพันและความ เป็นเจ้าของโรงเรียน นำมาสู่ความร่วมมือ ทุ่เมเทและเสียสละจึงส่งผลต่อการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของศักดิ์ธีร์ วรวัธนะปริญญา (2556) พบว่า ความพึงพอใจในการทำงานมีอิทธิพลทางตรงต่อความผูกพันองค์การ และมีอิทธิพลทางตรงต่อผลการปฏิบัติงาน และวัชรินทร์ หนูสมตน (2553) พบว่าครูในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานในวิชาชีพครู มีความรู้สึกผูกพันต่อโรงเรียน และปรารถนาที่จะเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาการศึกษาในพื้นที่ และมีพฤติกรรมให้ความช่วยเหลือ ค้ำถึงผู้อื่น อดทนอดกลั้น ทำดีเพื่อสังคมและสำนึกในหน้าที่ ซึ่งเป็นตัวชี้วัดถึงพฤติกรรมความเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร แต่สถานการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้น นำไปสู่ข้อจำกัดในเรื่องของเวลาในปฏิบัติงาน ทั้งในและนอกเวลาวิชาการ

และส่งผลให้เกิดข้อจำกัดในด้านเวลาที่จะทุ่มเทให้กับการทำงานอย่างเต็มที่

สรุป

จากการศึกษาครั้งนี้พบว่าองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มี 10 องค์ประกอบ 61 ตัวบ่งชี้ คือ การปรับตัว มี 6 ตัวบ่งชี้ ผู้นำการเปลี่ยนแปลง มี 5 ตัวบ่งชี้ ความฉลาดทางอารมณ์ 5 ตัวบ่งชี้ การสร้างวิสัยทัศน์ 8 ตัวบ่งชี้ การสื่อสารและปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ 10 ตัวบ่งชี้ ความคิดริเริ่ม 6 ตัวบ่งชี้ ความคิดนอกกรอบ 6 ตัวบ่งชี้ ความต้องการความสำเร็จ 6 ตัวบ่งชี้ ทิศทางและเป้าหมาย 4 ตัวบ่งชี้ และความพึงพอใจในงาน 5 ตัวบ่งชี้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้สามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางเพื่อพัฒนาตนเองให้มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่สอดคล้องตามบริบทพื้นที่ที่วัฒนธรรมและสถานการณ์ที่เหมาะสม โดยเฉพาะการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้เข้ากับผู้ร่วมงาน เนื่องจากผลการวิจัยชี้ว่าเป็นตัวบ่งชี้ของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่มีความเหมาะสมมากที่สุด

1.2 ผู้บริหารโรงเรียน สามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางเพื่อจัดทำโครงการ หรือกิจกรรมการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และบุคลากรในโรงเรียนที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนและคุณภาพการจัดการศึกษา

1.3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ และวางแผนในการพัฒนาศักยภาพครูให้มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ รวมทั้งควรมีระบบการตรวจสอบระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์เป็นระยะๆ อย่างสม่ำเสมอ มีการบริหารการพัฒนาที่ต่อเนื่องและยั่งยืนที่ส่งผลสู่ความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลของโรงเรียน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาเพื่อยืนยันเชิงทฤษฎีองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis : CFA)

2.2 ควรศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อให้ทราบถึงพฤติกรรมภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ประสบความสำเร็จ มีผลงานเป็นที่ประจักษ์ได้รับการยอมรับจากชุมชน สามารถพัฒนาสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิผลอย่างแท้จริงโดยศึกษาในรูปแบบกรณีศึกษา

2.3 ควรมีการศึกษาขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์กับกลุ่มตัวอย่างอื่นๆ

รายการอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2556). แผนพัฒนาการศึกษาชายแดนภาคใต้ของกระทรวงศึกษาธิการ 2557-2558. ม.ป.พ.
- กิตติกาญจน์ปฏิพันธ์. (2555). โมเดลสมการโครงสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา. วิทยานิพนธ์
- ปรัชญาฐานะบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาดัตต
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2553). การคิดเชิงสร้างสรรค์. กรุงเทพฯ : ชัดเชดส์มีเดีย
- ชัยเสถียร พรหมศรี. (2557). ภาวะผู้นำร่วมสมัย. กรุงเทพฯ: ปัญญาชน.
- ชาญชัย อาจิมสมาจาร. (2550). ภาวะผู้นำในองค์กร. กรุงเทพฯ: ปัญญาชน.

- บุญเสริม วิสกุล. (2552). *วิกฤติภาวะผู้นำทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- พนัส ถิ่นวัน. (2556). *รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในภาคตะวันออก*
เชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาภาวะผู้นำทางการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2553). *ผู้นำเชิงสร้างสรรค์และผลผลิตภาพ : กระบวนทัศน์ใหม่และผู้นำใหม่ทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มณฑาทิพย์ เสยยงคะ. (2556). *การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานส่งเสริมการศึกษา
นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาการบริหารจัดการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.*
- ลักขณา สรวิวัฒน์. (2549). *การคิด Thinking*. กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พรินติ้ง เฮาส์.
- วัชรินทร์ หนูสมทน. (2553). *การวิจัยสวนวิถี : ความทุ่มเทในการทำงานของครูในพื้นที่พัฒนาธรรมสามจังหวัดชายแดน
ภาคใต้. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี
พระจอมเกล้าพระนครเหนือ.*
- วีระวัฒน์ ดวงใจ. (2556). *รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ในโรงเรียนมัธยมศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษา เขต 22 และเขต 23. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาภาวะผู้นำทางการ
บริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.*
- ศักดิ์ระวี วรรณนะปริญา. (2556). *อิทธิพลเชิงโครงสร้างการรับรู้ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่มีต่อผลการปฏิบัติงานของ
อาจารย์สถาบันอุดมศึกษาเอกชน. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง.*
- ศิริพร กุลสานต์. (2557). *รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาภาคตะวันออก*
เชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาภาวะผู้นำทางการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- สัมฤทธิ์ กางเพ็ง. (2557). *ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ แนวคิด ทฤษฎี และกรณีศึกษา. ขอนแก่น: อภิชาติการพิมพ์*
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). *ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง*. กรุงเทพฯ:
พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.. (2558). *IMD 2015 จัดอันดับขีดความสามารถในการแข่งขันของ
ประเทศไทย. มอสถิตติและตัวชี้วัดทางการศึกษา. ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 มิถุนายน 2558. สืบค้นเมื่อ 12 มีนาคม 2559
จาก http://www.onec.go.th/onec_web/page.php?mod=Book&file=register_short&bid=1421*
- อรปวีณ์ สุตตะพาพะ. (2554). *แบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมความเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรของหัวหน้ากลุ่มสาระ
การเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์.*
- อิศรัฎฐ์ รินโธสง. (2558). *การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณขั้นสูงสำหรับการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์. สงขลา: ภาควิชารัฐศาสตร
คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.*
- Colaizzi, P. (1978). *Psychological research as the Phenomenologist views it. In Existential-Phenomenological
Alternativea for Psychology*. (Valle R.& King M.eds), Oxford University Press, London.
- Cronbach, L.J. (1951). *Essentials of Psychological Testing* (3rd ed.). New York: Harper&Row.
- Hair, F.J., Back ,C.W., Babin, J.B., & Anderson, E.R. (2010). *Multivarirte Data Analysis* (7th ed.). New Jersey:
Pearson Education.

- Harris, A. (2009). Creative Leadership Developing Future Leaders. *Journal of Management in Education*, 23(1), 9-11.
- Manning, T., & Robertson, B. (2002). The Dynamic Leader-Leadership Development Beyond the Visionary Leader. *Industrial and Commercial Training*, 34(1), 137-143.
- Stoll, L. & Temperley, J. (2009). Creative Leadership : A challenge of our times. *School Leadership and Management*, 29(1), 63-76.
- Vygotsky, L. (2004). Imagination and Creativity in Childhood. *Journal of Russian and East European Psychology*, 42(1), 7-97.
- Yukl, G. & Mahsud, R. (2010). Why Flexible and Adaptive Leadership is Essential. *Consulting Psychology Journal : Practice and Research*, 62(2), 81-93.